

Pohde

Pohjois-Pohjanmaan
hyvinvointialue

Lapsiperheiden kotipalvelun asiakasmaksu SWOT-analyysi

**Selvitys tulevaisuuslautakunnalle järjestämissuunnitelman
päättöksen tueksi**

Tulevaisuuslautakunta 28.5.2026

Toimialuejohtaja Leena Mämmi-Laukka

Vaihtoehdot lapsiperheiden kotipalvelun asiakasmaksulle

- VE 1: Tasasuuruinen maksu
- VE 2: Maksuton
- Nykyinen tulosidonnainen maksu ei ole yhdenvertainen, siitä olisi jokatapauksessa luovuttava

VE1: Tasasuuruinen kotipalvelun maksu – SWOT analyysi

Vahvuudet	Heikkoudet	Mahdollisuudet	Uhat
Selkeä, helposti ymmärrettävä ja yhdenvertainen maksumalli kaikille asiakkaille Palvelun saavutettavuus paranee: Yhdenmukainen linja omaan tuotantoon ja ostopalveluun (tasapuolisuus), linjautuu palvelusetelin omavastuun tasoon Yhdenvertaisuus vahvistuu ja mahdollistaa joustot: pienituloisille ja erityistä tukea tarvitseville maksu voidaan alentaa tai poistaa päätöksellä Hallinnollisesti kevyt: ei laajaa tulostulostysten käsittelyä, säästää työaikaa Varhaisen tuen näkyvyys lisääntyy, vahvistaa ennaltaehkäisyä	Voi lisätä tarvetta tapauskohtaiseen harkintaan (päättöksenteko kuormittuu jonkin verran) Ei automaattisesti huomioi asiakkaiden maksukykyä samalla tavalla kuin tulosidonnainen maksu	Mahdollistaa palvelun laajemman saavutettavuuden ja oikea-aikaisen käytön (malli on selkeä) Voidaan vaiheittain kehittää: seurannan perusteella tarkennetaan maksutasoa ja huojennuskäytäntöjä Yhtenäinen maksumalli helpottaa viestintää asiakkaille ja yhteistyökumppaneille Parantaa palvelun käyttöasteen ennakoitavuutta ja resurssien suunnittelua Tukee ehkäisevän työn vahvistamista myös tavoitteellisemmassa työssä (varhainen tuki ennen raskaampia palveluja, esim. Varhainen perhetyö)	Kustannusten kasvun paine, joskin vaikuttavuuden näkökulma paremmin hallittavissa ja ennakoiden kasvu maltillisempaa

VE 2: Maksuton kotipalvelu SWOT - analyysi

Vahvuudet	Heikkoudet	Mahdollisuudet	Uhat
Palvelun saavutettavuus paranee: taloudellinen kynnys poistuu, perheillä matalampi kynnys jatkaa palvelua kahden viikon maksuttoman jakson jälkeen. Toisaalta huojennuksella tähän on päästy jo nyt tarpeen mukaan. Yhdenvertaisuus voi vahvistua Hallinnollinen työ kevenee osin: maksupäätösten käsittely ja laskutus vähentyvät, hallinnollisten lausuntojen tarve poistuu maksun huojentamiseksi Varhaisen tuen näkyvyys lisääntyy, vahvistaa ennaltaehkäisyä	Palvelun kohdentuminen heikkenee: palvelua käytetään/myönnetään tilanteissa, joihin se ei ole tarkoitettu Palvelun luonne muuttuu: varhaisesta, tavoitteellisesta tuesta voi kehittyä yleinen kotiapu, joka pitkittää asiakkuuksia Nykyinen joustava maksuhuojennusmalli menettää merkityksen Vaikuttavuuden osoittaminen vaikeutuu: maksuttomuus voi heikentää tavoitteellisuutta ja arvioitavuutta Palvelusetelijärjestelmän epäyhdenvertaisuus korostuu / palveluseteli järjestämistapana voi olla haaste toteuttaa: palveluseteliä ei voida tehdä maksuttomaksi samalla tavalla. Edellyttää palvelusetelin sääntökirjan päivittämistä ja arvon määrittystä tasasuuruiseksi seteliksi ja palvelusetelituottajaksi uudelleen hakeutumista – nyt tulosidonnainen asiakasmaksu Oman tuotannon kapasiteetin rajallisuus, kustannusten kasvu muissa ostopalveluissa (perhetyö, tukihenkilöt)	Varhaisen konkreettisen tuen vahvistaminen (jos kohdennus onnistuu): mahdollisuus tavoittaa osa perheistä aiemmin? Yhtenäiset käytännöt koko alueelle: maksuttomuus voi selkeyttää järjestelmää eri kunnissa, tasasuuruinen toki jo yhtenäistäisi, ei vaadi maksuttomuutta Uusien palvelumallien kehittäminen: esim. lyhyet, rajatut interventiot selkeästi määritellyille kohderyhmille on jatkossa tarpeen Maksuttomuus voi tuottaa tietoa lapsiperheiden arjen tuen tarpeista ja tätä tietoa voidaan hyödyntää palvelujen suunnittelussa, resurssien kohdentamisessa ja lapsiperheiden hyvinvointia koskevassa päätöksenteossa jatkossa	Kysynnän hallitsematon kasvu, palvelua käytetään tilanteissa, jotka eivät vastaa myöntämiskriteerejä: resurssit eivät riitä niille, joilla suurin tarve. Hallinnollisen ja koordinoinnin tarve kasvaa: - kielteisten päätösten määrä kasvaa. Virheellinen käyttö perheet hakevat palvelua, vaikka tarkoituksenmukaisempi ratkaisu olisi muu (esim. itse ostettu apu, järjestöt). Palvelua käytetään esimerkiksi varhaiskasvatuksen tuen korvaajana (ei tarkoituksen mukaista) Kustannusten kasvu ilman vaikuttavuuden lisääntymistä asiakasmaksutulo on jo nyt pieni suhteessa kustannuksiin, huojennuspäätökset tehty tarpeen mukaan: maksuttomuus lisää volyymia ilman varmaa hyötyä, kriteerien noudattamatta jättämisen riski Henkilöstökuormituksen kasvu ja saatavuusongelmat: ostot lisääntyvät Vaikutus muihin palveluihin: Resurssin käyttö vahvemmin kotipalveluun vie esim. Tukihenkilöpalvelua ostopalveluihin sekä varhaisen tuen perhetyö, joka on osa strategian mukaista varhaisemman tuen palvelua, jää toteuttamatta

Skenaariolaskenta maksuttoman kotipalvelun kustannusten kasvusta vuositasona

- Palvelusetelin ja ostopalvelun hinnannousun lisäkustannukset olisivat n. **42 000 e** (laskettu 4 %:n mukaan)
- Asiakasmäärän arvioitu nousu aiheuttaa lisäkustannuksia palveluseteliin **152 000-253 000 e** ja ostopalveluun **84 000 e – 169 000e** riippuen asiakasmäärän prosentuaalisesta noususta
- Lisäksi on huomioitava oman toiminnan asiakasmäärän kasvu, joka olisi siirrettävä joko palvelusetelille tai ostopalveluun.
 - Lisäkustannuksia 30-50 %:n asiakasmäärän nousulla, nykyisellä suhdeluvulla palveluseteli/ostopalveluun sijoittumisella, kustannusten lisäys palveluseteliin **96 000-160 00 e** ja ostopalveluun **143 000-286 000 e**
- **Asiakastuotot v. 2025 20 000 e**

Yhteensä skenaario kustannusten nousulle 452 000 e – 930 000 e

Miksi tasasuuruinen maksu on esityksenä?

- Nykyinen tulosidonnainen maksu ei ole yhdenvertainen alueellisesti
- Pohteella käytössä 2vkon maksuton lapsiperheiden kotipalvelu
- Täysin maksuttomaan kotipalveluun liittyvät isot kustannusten ja resurssien kasvupaineet
- Maksuttomalla kotipalvelulla ei arvion mukaan saavuteta varhaista tukea aiempaa enemmän, eikä sillä ole tutkimusten eikä käytännön mukaan osoitettu vaikutuksia huostaanottojen vähenemiseen.
- Tasasuuruinen maksu mahdollistaa kohdistamisen tasa-arvoisemmin ja erityistilanteet huomioiden. Myös tähän esitykseen liittyy riskinä asiakasmäärän kasvu, mutta hallittavammin.
- Tasasuuruudessa hallinnollinen työ kevenee ja lisäksi delegoinnin avulla voidaan huomioida erityisryhmät ja pienituloiset, ja myöntää palvelu kokonaan maksuttomana.

